

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Ter introductie

NEDERLAND DUNT UIT. Op enkele plaatsen in Nederland is de ontvolking al stevig ingezet. Het past in de Europese trend van bevolkingskrimp. Ook de groei van de wereldbevolking gaat dalen, totdat ook wereldwijd de hoogste top zal worden bereikt.

* * *

Over de betekenis van deze trend richting bevolkingsdaling wordt tot nog toe onvoldoende nagedacht. Is het een uitvloeisel van welvaartsstijging en als zodanig een onvermijdelijk verschijnsel, waarop we onze instituties moeten aanpassen, zoals Wim Derks c.s. betogen? Of zegt het vooral iets over de in zichzelf gekeerde geestesgesteld van het Europese continent, zoals de Amerikaan Nicolas Eberstadt stelt? En wordt Italië, de voorloper van bevolkingskrimp in Europa, de testcase voor een Europese immigratie-politiek, zoals Pieter Omtzigt in zijn bijdrage betoogt? In het deel *Krimp: in het buitenland* vindt u deze discussie terug.

* * *

Het proces van bevolkingsdaling zal het aanzicht van stad en platteland hoe dan ook ingrijpend veranderen. Het deel *Krimp: een ander Nederland* brengt een aantal gevolgen in kaart.

Het is een misverstand dat bevolkingskrimp in Nederland ook automatisch tot veel ruimte en milieuwinst zal leiden. Zoveel maken de opningsbijdragen van dit deel wel duidelijk. Op paradoxale wijze kan zelfs voor de Randstad het spookbeeld van Los Angeles aan de Noordzee dichterbij komen, zoals hoogleraar vastgoed Piet Eichholtz in een prikkelend debat met milieubioloog Wim te Keurs in deze cdv stelt.

Volgens de bijdrage van publicist Steven van Schuppen en ruimtelijk organisatiekundig adviseur Jan Dirk Dorrepaal zit vooral in de weg de mythe dat de Randstad het trekpaard en de succesregio is van Neder-

land. Deze mythe zorgt voor overmoedige bouwplannen en blokkeert de hoognodige investeringen in de noordelijke en zuidelijke landsdelen.

Ook het platteland zal door bevolkingskrimp ingrijpend transformeren. Jan Kolen mist node een debat over de vraag hoeveel we nog overhebben voor behoud van plattelandskernen en cultuurlandschap die nu door autonome processen van schaalvergroting, intensivering en ‘neoliberaal groeidenken’ lelijk in de knel dreigen te raken.

* * *

Is er voor goed omgaan met de bevolkingsdaling nog meer nodig dan het louter en alleen aanpassen en inspelen op wat in beleidstaal de transformatieopgave heet?

In het deel *Krimp: een andere politiek* wordt ook deze vraag niet uit de weg gegaan. U vindt er onder meer stevige bijdragen van de collega-economen Bernard van Praag en Joop Hartog over de controversiële vraag of er ook bevolkingspolitiek nodig is, toegespitst op de vraag of Nederland, naar het voorbeeld van Frankrijk, moet inzetten op hogere kinderbijslag en betere kinderopvang, zodat er meer kinderen worden gebaard. Dat deze vraag taboe is, bleek maar weer eens naar aanleiding van de felle reacties op de vraag de Rouvoet had opgeworpen of er in Nederland meer kinderen geboren zouden moeten worden.

Volgens Van Praag is doorbreking van dit taboe dringend nodig. Maar Hartog en anderen gaan hier stevig tegenin. Het is enkel ‘een gevaarlijk gevecht tegen windmolens’ (Hartog) dat op zijn best ‘het evenwichtig overgangsproces’ (Gijs Beets) naar een in meer opzichten gewenste kleinere bevolking zal verstoren.

* * *

Volgens Bas Jan van Bochove is de belangrijkste hobbel die moet worden genomen dat bevolkingskrimp nog niet in de hoofden van de nationale beleidsmakers zit, terwijl er vragen volop zijn die dringend om een antwoord vragen. Hoe ondersteunen we scholen die te maken krijgen met leegstand? Wat zijn de consequenties voor investeringen in zorg, infrastructuur en bedrijventreinen? Hoe ga je met verkeersontsluiting om? En hoe met het toenemende aantal ouderen? Welke voorzieningen moet je treffen? Kun je voorzieningen tot stand brengen die over een paar jaar voor een andere doelgroep geschikt zijn? Van Bochove stelt voor om twee of drie proefgebieden in een aantal provincies met een manifeste bevolkingskrimp aan te wijzen, bijvoorbeeld in Limburg, Zeeuws-Vlaanderen of Oost-Groningen, en die niet alleen met specifieke regelgeving maar ook geldelijk te ondersteunen.

In de boekenbijdrage vindt u onder meer besprekingen van de biografie van Den Uyl en geeft Hans Achterhuis zijn visie op het provocatieve boek 'Zonen grijpen de wereldmacht' van Gunnar Heinsohn.

In de rubriek *De actualiteit van* belicht Frans Vosman op verrassende wijze de controversiële rooms-katholieke visie op anticonceptie, zoals verwoord door paus Paulus VI in zijn encycliek *Humanae Vitae*.

Jan Prij, *redactiesecretaris Christen Democratische Verkenningen*.

MAARTEN BEINEMA (1932-2008)

In zijn woonplaats Middelburg is op 20 augustus Maarten Beinema (75) overleden. Het oud-Kamerlid voor het CDA was van 1994 tot 2001 lid van de redactie van Christen Democratische Verkenningen. De redactie koestert de herinnering aan een bedachtzaam, belezen medelid met een grote inbreng in de inhoudelijke discussie. De neerlandicus Beinema (Dordrecht, 26 november 1932), gereformeerd en politiek gevormd in de Anti-Revolutionaire Partij (ARP), was lid van de gemeenteraad van Middelburg (1971-'78), de provinciale staten van Zeeland (1978-'82) en de Tweede Kamer (1975-1998). In de Kamer voerde hij behalve over wetenschapsbeleid en hoger onderwijs, vooral het woord over cultuur en media. Hij was een warm pleitbezorger van de publieke omroep. De uitbreiding van de reclamezendtijd op tv, waarvoor het verbod van reclame op zondag moest wijken, was voor hem een teken hoe de commercialisering gaandeweg ook in Hilversum doordrong, een proces dat hij met lede ogen aanzag. Vanaf 1982 tot zijn afscheid van de Kamer in 1998 zat hij de fractiecommissie welzijn en cultuur voor. Hij was ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en in de Orde van Oranje-Nassau. Beinema was gehuwd met Marian Pars. Zij kregen drie zonen.

Marcelten Hooven, *hoofdredacteur van Christen Democratische Verkenningen*.
Jan Schinkelshoek, *voorzitter redactie Christen Democratische Verkenningen*.